

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ПОДОБНОСТИ КАНДИДАТА, ТЕМЕ И МЕНТОРА ЗА
ИЗРАДУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ
(Свака рубрика мора бити попуњена.)

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

Орган који је именовано комисију: Наставно-научно веће Филозофског факултета у Новом Саду

Датум именовања комисије: 8. III 2021.

Састав комисије:

1. Бешлин, Бранко	редовни професор	историја модерног доба
презиме и име	звање	ужа научна област
Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду	председник комисије	
установа у којој је запослен-а	функција у комисији	
2. Ђурић, Ђорђе	ванредни професор	историја модерног доба
презиме и име	звање	ужа научна област
Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду	члан	
установа у којој је запослен-а	функција у комисији	
3. Илић Мандић, Јелена	научни сарадник	историја Срба 16-18. века
презиме и име	звање	ужа научна област
Историјски институт Београд	члан	
установа у којој је запослен-а	функција у комисији	
4. Павловић, Мирослав	доцент	историја модерног доба
презиме и име	звање	ужа научна област
Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду	ментор	
установа у којој је запослен-а	функција у комисији	

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

- Име, име јдног родитеља, презиме: Драгана (Данко) Лазић Стојковић
- Датум рођења: 05.10.1992. Место и држава рођења: Бања Лука, РС, БиХ

II.1 основне студије

година уписа: година завршетка: просечна оцена током студија:

универзитет: Универзитет у Новом Саду

факултет: Филозофски факултет

студијски програм: основне академске студије историје

звање: дипломирани историчар

II.2 мастер или магистарске студије

година уписа: година завршетка: просечна оцена током студија:

универзитет: Универзитет у Новом Саду

факултет: Филозофски факултет

студијски програм: мастер академске студије историје

звање: мастер историчар

научна област: хуманистичке науке, историја, историја модерног доба, османистика

наслов завршног рада: *Ејалет Босна у османским сицилима 1632-1886.*

II.3 докторске студије

година уписа:

универзитет: Универзитет у Новом Саду

факултет: Филозофски факултет

студијски програм: докторске академске студије историје

број ЕСПБ до сада остварених: просечна оцена током студија:

II.4 приказ научних и стручних радова

Р. бр.	аутори, наслов, издавач, број страница	категорија
1.	Лазих Стојковић, Д. (2020). Хроничар Омер-ефендија Новили (Боснави) о османско-хабзбуршком рату 1736-1739. године на територији Босне. <i>Novopazarски zbornik</i> , 43, 35-52.	M53
<p><i>кратак опис садржине:</i> У раду је приказан један од османско-хабзбуршких ратова вођених на територији Босне у 18. веку, на основу хронике једног савременика с периферије Османског царства и једног дворског хроничара. Успешно ратовање османске војске у Босни и победа под Бањалуком, завределе су да буду помињане и у самом центру Царства. Осим хроника османске провенијенције, рат је био предмет описа и бројних књижевних дела од 18. века до данас, који се помињу у раду. Поред приказа ратних дејстава, а посебно одбране Бања Луке 1737. године у раду је обрађена и проблематика настанка хронике Омера-ефендије и њеног штампања у првој османској штампарији Ибрахима Мутеферике.</p>		
<p><i>рад припада проблематици докторске дисертације:</i> <u>ДА</u> НЕ <u>ДЕЛИМИЧНО</u></p>		

Р. бр.	аутори, наслов, издавач, број страница	категорија
2.	Лазих Стојковић, Д. (2020). Транзиционо доба османске историје у уџбеницима историје за гимназију у Србији од 1960. до 2015. године. <i>Архив</i> , Архив Југославије, 21/1-2, 293-314.	M52
<p><i>кратак опис садржине:</i> Транзиционо доба османске историје обухвата 17. и 18. век и представља периодизацијски конструкт савремених истраживања. Кроз научне радове приказује се као период који карактерише децентрализација османске државе. У раду је приказано у којем обиму је заступљен и на који начин је овај период османске историје приказан у уџбеницима историје за гимназију. Приказ садржаја који се односи на османску историју 17. и 18. века у уџбеницима СР Србије упоређен је са уџбеницима насталим након 1992. године с циљем уочавања промена у приступу уноса садржаја савремених истраживања у модерне уџбенике. Циљ рада је био и да се укаже на потребу усклађивања садржаја уџбеника за гимназије који буду писани у будућности, с новим научним резултатима на пољу истраживања овог периода историје.</p>		
<p><i>рад припада проблематици докторске дисертације:</i> ДА НЕ <u>ДЕЛИМИЧНО</u></p>		

Р. бр.	аутори, наслов, издавач, број страница	категорија
3.	Лазих Стојковић, Д. (2019). Војно-административно уређење Смедеревског санџака 1739-1788. (Мирослав Павловић, Смедеревски санџак 1739–1788. Војно-административно уређење, Матица српска, Нови Сад 2017, 451 стр.). <i>Зборник Матице српске за историју</i> , 100/2, 147-150.	M56
<p><i>кратак опис садржине:</i> У раду је приказан садржај монографије <i>Смедеревски санџак 1739-1788. Војно-административно уређење</i> аутора Мирослава Павловића, с нагласком на резултате истраживања који представљају значајан допринос проучавању османске историје транзиционог периода и проучавању простора данашње Србије током 18. века.</p>		
<p><i>рад припада проблематици докторске дисертације:</i> ДА НЕ <u>ДЕЛИМИЧНО</u></p>		

III ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ КАНДИДАТА

III.1 услови дефинисани за кандидата студијским програмом:

Докторску дисертацију може да пријави кандидат уписан на докторске академске студије (ДАС) Историја (студије трећег степена високог образовања, обима 180 ЕСПБ бодова), који је успешно реализовао обавезе предвиђене студијским програмом (обавезни и изборни предмети), обавезе у вези са израдом докторске дисертације (Докторска дисертација – избор теме и израда пројекта истраживања, Докторска дисертација – пријава и образложење докторске дисертације), као и обавезу објављивања најмање 2 (два) научно-истраживачка рада у току студија. Према *Правилнику о докторским студијама и стицању научног назива доктора наука* Филозофског факултета у Новом Саду, докторска дисертација се може пријавити из научне области акредитованог студијског програма. Уз пријаву докторске дисертације студент подноси: личне податке на обрасцу који је саставни део *Правила докторских студија Универзитета у Новом Саду*, биографију са тежиштем на току образовања и усавршавања, писану сагласност наставника да прихвати да буде ментор за израду докторске дисертације на прописаном обрасцу, списак објављених научних или стручних радова и саме радове. На основу података из службене евиденције студента, Студентска служба Филозофског факултета уз пријаву кандидата прилаже потврду о потпуно испуњеним свим обавезама и научним истраживањима предвиђени студијским програмом ДАС Историја. Пре пријаве докторске дисертације студент мора да одбрани план докторске дисертације пред Већем докторских студија.

III.2 Да ли кандидат испуњава услове?

ДА

НЕ

Образложење:

Кандидаткиња ма Драгана Лазивић Стојковић испунила је све обавезе предвиђене студијским програмом ДАС Историја (положила обавезне и изборне предмете, извршила обавезе у вези с израдом докторске дисертације и објавила најмање два научно-истраживачка рада). Такође, кандидаткиња је поднела пријаву теме докторске дисертације и осталу документацију у складу са *Правилима докторских студија УНС* и *Правилником о докторским студијама и стицању научног назива доктора наука Филозофског факултета УНС*. За ментора је предложила др Мирослава Павловића, доцента за ужу научну област Историја модерног доба, Филозофског факултета у Новом Саду. Пред Већем докторских студија Филозофског факултета кандидаткиња је успешно одбранила план докторске дисертације.

IV ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ПРЕДЛОЖЕНОГ МЕНТОРА

IV.1 ПОДАЦИ О МЕНТОРУ

Биографија ментора (до 500 карактера):

др Мирослав Павловић (Вршац, Србија, 1983) – историчар, доцент на Одсеку за историју Филозофског факултета Универзитета у Новом Саду – ужа научна област Историја модерног доба. Дипломирао на Одсеку за историју Филозофског факултета Универзитета у Новом Саду (2007) где је одбранио мастер рад (2009) и докторирао (2016). Запослен на истом Факултету од 2008. Члан је сарадник *Матице српске* и члан *Одељења за друштвене науке Матице српске* (2020–), члан управног одбора *Центра за историјска истраживања* на Филозофском факултету у Новом Саду (2015–) и члан редакције часописа *Истраживања* (2020–). Стипендиста и гостујући предавач у Италији и Немачкој, учесник на више националних и једном иностраном пројекту.

Области истраживања: Историја османског Балкана у 18. веку, друштвена и културна историја Османског царства, статус немуслимана у Османском царству, теорија историје. Објавио је 10-ак научних приказа и око 15 научних чланака у различитим научним часописима. Аутор је једне

монографије.

Радови из уже научне области којој припада предлог докторске дисертације:

Р. бр.	аутори, наслов, издавач, број страница	категирија
1.	Крешић, О. и М. Павловић (2020). Институција колективног јемства (kefalet) у османској правној теорији и пракси током транзиционог доба. <i>Зборник Матице српске за друштвене науке</i> 174: 167-183.	M24
2.	Павловић, М. (2020). Османска владајућа елита у Смедеревском санцаку у 18. веку. <i>Гласник етнографског института САНУ</i> 68 (3): 661-682.	M24
3.	Павловић, М. и О. Крешић (2016). Институција апелације у правном систему Османског царства током транзиционог периода. <i>Зборник Матице српске за друштвене науке</i> 54: 37-51.	M24
4.	Павловић, М. и О. Крешић (2019). Муслиманско становништво Београда у 18. веку. <i>Антропологија</i> 19 (3):15-38.	M51
5.	Pavlović, M. (2015). Postclassical Defterology: Possibilities of Socio-economic Research in Contemporary Ottoman Studies. <i>Istraživanja</i> 26: 66-81.	M51
6.	Павловић, М. (2014). Опширни (mufassal) дефтер за Смедеревски санцак из 1741. године: структурална анализа. <i>Истраживања</i> 25: 175-186.	M51
7.	Павловић, М. (2012). Ангажовани интелектуализам и етика одговорности. Историографско дело Тонија Цата. <i>Истраживања</i> 23: 459-478.	M51

IV.1 услови дефинисани за ментора у области којој припада докторска дисертација:

Услови за подобност ментора прописани су чланом 12 *Правила докторских студија УНС* (Донет на седници Сената Универзитета у Новом Саду одржаној 12.3.2009. године и 19.3.2009. Ступио на снагу: 27.3.2009. Измене и допуне: 28.5.2009; 17.11.2011; 25.2.2013; 5.10.2017. и 29.03.2018). За ментора за израду докторске дисертације, односно докторског уметничког пројекта (у даљем тексту: ментор) може бити именован наставник Универзитета, односно факултета који је у радном односу на факултету који реализује студијски програм докторских студија, као и наставник који је у радном односу на другом универзитету, односно факултету или научној установи, који има потребну научну, односно уметничку способност из области проблематике докторске дисертације, односно докторског уметничког пројекта. Лице изабрано у научно звање у складу са законом којим је регулисана научноистраживачка делатност, поред права да учествује у извођењу наставе и испита на докторским студијама, да буде члан комисије за оцену подобности кандидата, теме и ментора и члан комисије за оцену и одбрану докторске дисертације, може бити и ментор ако је у сталном радном односу у научноистраживачкој установи (у даљем тексту: научни радник). За ментора може бити именован наставник односно научни радник који је способан за извођење наставе на докторским студијама и има најмање 5 научних радова објављених или прихваћених за објављивање у научним часописима из одговарајуће области студијског програма са листе министарства надлежног за науку, у последњих 10 година и који испуњава следеће допунске критеријуме у оквиру образовног научног, односно образовно уметничког поља. За поље друштвено-хуманистичких наука за ментора може бити именован наставник, односно научни радник који је у претходних десет година остварио најмање 24 бода, и то: најмање 4 бода за рад у часопису са листа SSCI, ERIH, HEINONLINE и EconLit или у часопису категорије M24, и најмање 20 бодова за радове у категоријама: M11; M12; M13; M14; M21; M23; M24; M31; M32; M33; M34 и M51. Радови у категоријама: M31; M32; M33 и M34 доносе највише 20% потребних бодова.

IV.2 Да ли ментор испуњава услове?

ДА

НЕ

Образложење:

Доц. др Мирослав Павловић испуњава услове за менторство, прописане чланом 12 *Правила докторских студија УНС* (2018). У току протеклих 10 (десет) година објавио је радове који потврђују да има потребне научне компетенције из области проблематике докторске дисертације. Остварио је 24 бода, и то: 12 бодова за радове у часописима категорије М24 и 12 бодова за радове у часописима категорије М51. У протеклих десет година, објавио је и монографију (М41): Павловић, М. (2017). *Смедеревски санџак 1739-1788, Војно-административно уређење*. Нови Сад: Матица српска.

V ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ

V.1 формулација назива тезе (наслова)

Војно-управна организација Зворничког санџака од 1699. до 1788. године

Наслов тезе је подобан?**ДА****НЕ****ДЕЛИМИЧНО**

V.2 предмета (проблема) истраживања

Кандидаткиња Драгана Лазић Стојковић у пријави теме је дефинисала предмет истраживања као војно-управну организацију Зворничког санџака у периоду од мировног споразума у Сремским Карловцима 1699. године до почетка новог османско–хабзбуршког рата 1788. године (Дубички рат). Зворнички санџак је војно–административна јединица Босанског ејалета, који је обухватао територију данашње североисточне Босне и део данашње западне Србије и Мачву. Његову територију пресекала је река Дрина што је допринело да један део територије Санџака буде под делимичном јурисдикцијом војне управе из Београда. У време Великог Бечког рата (1683–1699) Босански ејалет је постао погранична територија Османског царства с Хабзбуршком монархијом. Овакав положај допринео је значајнијем војном присуству и уопште измени карактера целог Зворничког санџака. Интензивирани су радови на поправкама и изградњи нових тврђава и јачању и допуни војних гарнизона. Пораст значаја војног фактора допринео је и променама, политичке, економске и социјалне структуре. Период који је предмет истраживања хронолошки припада тзв. транзиционом периоду османске историје (17. и 18. век). Потребно је нагласити да је у питању историјско раздобље тзв. децентрализације које карактерише институционални хаос и немогућност контролисања локалних прилика од стране виших органа власти. У пограничним провинцијама као што је Зворнички санџак, долази до повећања значаја локалних војних снага (јерлије) у односу на елитну војску у класичном периоду (15. и 16. век) јаничаре и спахије, чија је улога била све више друштвено–политичког карактера. У склопу провинцијске војно–управне организације уочава се успон ајана (локални угледни појединци) и капетана, чија се јурисдикциона подручја сматрају специфичном карактеристиком северозападне провинције Османског царства.

Предмет истраживања је подобан?**ДА****НЕ****ДЕЛИМИЧНО**

V.3 познавања проблематике на основу изабране литературе са списком литературе

Кандидаткиња Драгана Лазић Стојковић изложила је преглед досадашњих истраживања на тему Зворничког санџака у 18. веку с посебним освртом на војну организацију, и указала на присутне проблеме у историографији. Проучавања османске историје 18. века, током транзиционог периода нису у значајнијој мери предмет историјског интересовања у српској историографији. Приступ османистици транзиционог доба, која у новије време постаје посебна научна дисциплина, подразумева изузетно познавање историографије, извора и османског институционалног уређења. Уочено је да се досадашња истраживања Зворничког санџака од његовог оснивања до краја

османске управе у Босни, не могу окарактерисати као систематска. Велики део истраживања се односи на класични период (од оснивања санџака 1480/1483. године до краја 16. века) и настали су на основу пописних дефтера из 1519. и 1533. године или османских докумената локалне провенијенције. Највећи број научних чланака односи се на историју градова, попут историје Зворника, Градачца, Тузле, Сребреника, Бирче и других. (Handžić, A. (1975). *Tuzla i njena okolina u 16. vijeku*. Sarajevo: Svjetlost; Basler, Đ. (1957). Stari grad Srebrenik i problematika njegove konzervacije. *Naše starine*, IV, 119–130; Mušović, E. (1992). Brvenik u turskim izvorima u XV i XVI v. *NovopazarSKI zbornik*, 16, 55–74; Mazalić, Đ. (1955). Zvonik (Zvornik) stari grad na Drini: Prilog bosanskoj arhitekturi srednjeg veka i turskog perioda. *Glasnik zemaljskog muzeja u Sarajevu*, X, 73–116; Филиповић, С. М. (1939). Град и предео Бирач. *Југословенски историјски часопис*, 5/1–2, 212–214). У последњих неколико година научну пажњу привлаче истраживања војно–административног уређења Зворничког санџака у 17. веку, заснована на пописним дефтерима али из 1604. године. (Omerović, E. (2016). Popis nahije Sapna iz 1604. *Baština sjeveroistočne Bosne*, 8, 49–84; Bašić, K. (2018). *Zvornički sandžak u 17. stoljeću* (Nepublikovana doktorska disertacija). Filozofski fakultet, Univerzitet u Sarajevu, Sarajevo; Бојанић Д. (1985). Јадар у XVI и XVII веку. У: Бојић, П. (уред.) (1985). *Jadar u prošlosti*. Лозница: Радио Подриње. СИЗ културе. 77–191; Zahirović, N. (2014). O gradnji palanke u Donjoj Tuzli u doba Velikog turskog rata. *Gračanički glasnik*, 37, 47–53; Husić, A. (2005). Gračanica i Sokol u opširnom popisu Zvorničkog sandžaka iz 1604. godine. *Gračanički glasnik*, 19, 78–111). На основу докумената насталих из рада верских институција на територији некадашњег Зворничког санџака, пре свега исламских, настали су научни радови о улози вакуфа (задужбина) истакнутих личности у организацији и развоју појединих градова и животу њиховог становништва. У контексту муслиманског културног наслеђа из османског периода дат је преглед сакралних објеката на простору Зворничког санџака, од којих је већи део и данас активан. (Djedović, R. (2010). Vakufi u gradu Srebrenici od 15. do 20. stoljeća. *Baština sjeveroistočne Bosne*, 3, 42–56; Sulejmanović, Š. (2017). *Sakralni objekti islamske arhitekture Zvorničkog sandžaka i njihov kulturni značaj*, (Nepublikovana doktorska disertacija). Filozofski fakultet, Univerzitet u Tuzli, Tuzla). За период 18. века који је испитиван најзначајнија су два истраживања, о Грачаничкој тврђави и о побунама сељака у околини Тузле. Рад о Грачаничкој тврђави поред изградње и смештаја војске отвара питање постојања и Грачаничке капетаније (осм. *kapudanlık*), коју ранија литература не помиње. У даљим истраживањима је неопходно да се утврди да ли је на дужност постављан, у одређеном периоду поред Зворничког, Градачачког и Тузланског још и Грачанички капетан, или је у питању лингвистички превид током читања докумената. (Šaković, E. (2013). Nekoliko podataka o tvrđavi Gračanici iz XVIII stoljeća. *Gračanički glasnik*, 35, 34–47; Šehić, S. (2004). Gradačac–grad na serhatu. *Gračanički glasnik*, 17, 56–59). Рад Ф. Спахе садржи приказ бујурулдија унесених у регистар тузланског кадије издатих од стране зворничког мутесарифа (везира) поводом немира који су погодили Тузлански кадилук. Поред краћег описа учесника побуне и њеног узрока, значај рада лежи у помену капетана као главног узрочника немира што покреће питање теорије о ширим надлежностима и великом утицају капетана у појединим провинцијама. (Spaho, F. (1933). Pobune u tuzlanskom srezu polovicom osamnaestog vijeka. *Glasnik Zemaljskog muzeja*, 45/1); 1–6. О питању територије Зворничког санџака у 18. веку нема новијих истраживања од прегледа који је дао Х. Шабановић. (Šabanović, H. (1959). *Bosanski pašaluk: postanak i upravna podjela*. Sarajevo: Oslobođenje; Тричковић, Р. (1970). Шабаци и његова нахија од 1740. до 1804. У: Филиповић, С. М. (уред.) (1970). *Шабаци у прошлости I*. Шабаци: Историјски архив. 347–404). Међутим, новија истраживања суседног Смедеревског санџака отворила су питање административне припадности нахије Шабаци након 1739. године, о чијем статусу би требало у дисертацији извести коначан закључак. (Павловић, М. (2017). *Смедеревски санџак 1739–1788, војно–административно уређење*. Нови Сад: Матица српска). Положај православног становништва у Зворничком санџаку деломично је обрађен кроз радове о њиховим верским институцијама, док је о католичком становништву писано у контексту њиховог протеривања из околине Тузле (Градоврх) током Великог бечког рата. (Hidanović, F. (2012–2013). *Franjevački samostan na Gradovrhu: prilog poznavanju prošlosti tuzlanskog kraja: poseban otisak*. Split: Zbornik „Kačić“; Baotić, Z. (1989). Velika seoba iz sjeveroistočne Bosne u vrijeme Većkih ratova (1683–1699). *Nova et vetera: revija za filozofsko–teološke i srodne discipline*, 38/1–2, 187–194; Моачанин, Н. (1999). *Turska Hrvatska: Hrvati pod vlašću Osmanskog carstva do 1791. godine*. Zagreb: Matica hrvatska; Филиповић, С. М. (1964). Почечи и прошлост Зворничке епархије. *Богословље*, 49–132; Радосављевић, В. Н. (2000). *Ужичко–ваље夫ска митрополија 1739–1804*. Ваљево: Историјски архив Ваљево). Конкретно о војном уређењу Зворничког санџака није писано,

али постоји студија о целокупној босанској војној администрацији у 18. веку где се о војним питањима говорило у контексту односа центра и периферије у периоду од 1730. до 1790. године и посредничкој улози валије. У овој студији изнети су нови ставови о оцаклуку у 17. и 18. веку, који су се супротставили до тада уваженом мишљењу о оцаклук тимарима као наследним земљишним поседима. Ставове о оцаклук систему и односима валије и остале војне администрације које је изнео Р. М. Хикок оспорио је Н. Моачанин. (Hickok, M. R. (1997). *Ottoman Military Administration in Eighteenth-Century Bosnia*. Leiden–New York–Köln: Brill; Моачанин, Н. (2001). À Propos D'une Publication Sur La Bosnie Ottomane. *Turcica*, 33, 379–384). Дефинисање оцаклука као система финансирања пограничне војске, резултат је исцрпног истраживања војне организације пограничне територије с Хабзбуршком монархијом у 16. и 17. веку, која су спровели мађарски истраживачи. (Hegyí, K. (2018). *The Ottoman Military Organization in Hungary Fortresses, Fortress Garrisons and Finances*. Berlin: Klaus Schwarz–Verlag). Међутим, она не дају потпуни одговор на питање шта је оцаклук и како је повезан с наследним тимарима, осим тога не дају никакве податке о 18. веку. О питању капетанија јавили су се опречни ставови у науци. Изнета је тврдња о капетанији као посебно организованом војно-управној територији којом је управљао капетан, али су поједини истраживачи сматрали да се ипак ради само о јурисдикционом подручју капетана као команданта речне флотиле. (Моачанин, Н. (1998). Some Observations on the kapudans in the Ottoman Northwestern Frontier Area 16–18 c. U: Konbach, M.–Procházka–Eisl, G. & Römer, C. (eds.) (1999). *Acta Viennensia Ottomanica. Akten des 13. CIEPO–Symposiums (Comité International Des Études Pré–Ottomanes Et Ottomanes*. Wien: Selbstverlag des Instituts für Orientalistik. 241–246; Сућеска, А.–Pelidija, Е. (prir.) (1991). *Hamdija Kreševljaković, Izabrana djela I, Kapetanije u Bosni i Hercegovini*. Sarajevo: Veselin Masleša; Сућеска, А. (1967). Sličnosti i razlike između odžakluk timara i odžakluk kapetana i ostalih graničara u Bosanskom pašaluku. *Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu*, 15, 503–516; Kasumović, G. A. (2018). Bosanski tvrđavski čuvari–mustahfizi. *Anali Gazi Husrev–begove biblioteke*, 39, 81–102; Gezer, Ö. (2020). *Kale ve Nefer, Habsburg Serhaddinde Osmanlı Askeri Gücü (1699–1715)*. İstanbul: Kitap Yayınevi; Ramić, E. (2009). *Upravno–politički razvitak i položaj Zvorničkog sandžaka prema Bosanskom ejaletu do 1833. godine* (Nepublikovana dotorska disertacija). Pravni fakultet, Univerzitet u Sarajevu, Sarajevo).

Кандидаткиња је приложила следећи списак извора и литературе:

Необјављени извори:

Истанбул – Директорат државних архива Председништва Републике Турске (*T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi*); Фондови: Bab–1 Defteri, Başmuhasebe, Bosna Hazinesi (BOA. D. BŞM. BNH.); Bab–1 Asafi, Divan–i Hümayun Sicileri, Bosna Ahkam Defterleri (BOA. A. DVNS. AHK. BN. d.); Bab–1 Asafi, Divan–i Hümayun, Mühimme defterleri (BOA. A. DVN. MHM. d.); Cevdet Askeriye (BOA.C.AS.), Cevdet Dâhiliye (BOA. C. DH.), Cevdet Adliye (BOA. C. ADL.), Cevdet Evkaf (BOA. C. EV.), Cevdet Tımar ve Zaptıye (BOA. C. TZ.), Cevdet Maliye (BOA. C. ML.); Ali Emiri, Mustafa II (BOA. AE. SMST. II), Ali Emiri, Ahmed III (BOA. AE. SAMD. III), Ali Emiri Mahmud I (BOA. AE. SMHD. I), Ali Emiri Osman III (BOA. AE. SOSM. III), Ali Emiri Mustafa III (BOA. AE. SMST. III), Ali Emiri Abdülhamid I (BOA. AE. SABH. I); Тузла–Архив Тузланског кантона; Фонд: Оријентална збирка (BiH–ATKT–OZ); Сарајево–Гази Хусрев–бегова библиотека: Фонд архивске грађе: Збирка докумената на османском језику; Архив Оријенталног института;

Објављени извори и литература:

Aydiner, M. (ed.) (2007). *Vak'anüvis Subhi Mehmed Efendi, Subhi Tarihi, Sami ve Şakir Tarihleri Ile Birlikte 1730-1744*. İstanbul: Kitabevi; Abou-el-Haj, A. R. (1969). The Formal Closure of the Ottoman Frontier in Europe: 1699–1703. *Journal of the American Oriental Society*, 89/3, 467–475; Aksan, V. (2007). The Ottoman Military and State Transformation in Globalizing World. *Comparative Studies of South Asia, Africa and the Middle East*, 27/2, 257–270; Aksan, V. (2007). *Ottoman Wars 1700–1870: an Empire Besieged*. London–New York: Routledge; Aksan, V. (2011). Ottoman Ethnographies of Warfare, 1500–1800. U: Lee, E. W. (ed.) (2011). *Empires and Indigenes Intercultural Alliance. Imperial Expansion and Warfare in the Early Modern World*. New York: New York Press. 141–163; Aksan, V. (2012).

Ottoman Military Power in the Eighteenth Century. U: Davies, J. B. (ed.) (2012). *Warfare in Eastern Europe, 1500-1800*. Leiden: Brill. 315–349; Aksan, V. (2006). Whose Territory and Whose Peasants? Ottoman Boundaries on the Danube in the 1760s. U: Anscombe, F. F. (ed.) (2006). *The Ottoman Balkans, 1750-1830*. New Jersey: Markus Wiener Publishers. 61–86; Aksan, V. (1995). Feeding the Ottoman Troops on the Danube, 1768–1774. *War & Society*, 13/1, 1–14; Ágoston, G. (2010). Empires and Warfare in East–Central Europe 1550–1750: The Ottoman Habsburg Rivalry and Military Transformation. U: Tallet, F.–Trim, B. J. D. (eds.) (2010). *European Warfare, 1350–1750*. Cambridge: Cambridge University Press. 110–114; Ágoston, G. (2016). The Impact of the Habsburg–Ottoman Wars: A Reassessment. U: Sperl, K.–Scheutz, M. & Strohmeyer, A. (eds.) (2016). *Die Schlacht von Mogersdorf/St. Gotthard und der Friede von Eisenburg/Vasvár. 1664*. Eisenstadt: Kultur, Wissenschaft und Archiv, Hauptreferat Landesarchiv und Landesbibliothek. 89–101; Ágoston, G. (2003). Early Modern Ottoman and European Gunpowder Technology. U: Ihsanoğlu, E.–Chatzis, K. & Nickolaïdis, E. (eds.) (2003). *Multicultural Science in the Ottoman Empire*. Turnhout: Brepols Publishers. 69/32. 13–27; Ágoston, G. (2011). The Ottoman Wars and the Changing Balance of Power Along the Danube in the Early Eighteenth Century. U: Ingrao, C.–Pešalj, J. & Samardžić, N. (eds.) (2011). *The Peace of Passarowitz 1718*. West Lafayette: Purdue University Press. 93–108; Ágoston, G. (2003). A Flexible Empire: Authority and its Limits on the Ottoman Frontiers. *International Journal of Turkish Studies*, 9/1–2, 15–31; Ágoston, G. (2012). Defending and Administering the Frontier: The Case of Ottoman Hungary. U: Woodhead, C. (ed.) (2012). *The Ottoman World*. London and New York: Routledge Taylor & Francis Group. 220–236; Bašagić–Redžepašić, S. (1900). *Kratka uputa u prošlost Bosne i Hercegovine 1463–1850*. Sarajevo: Vlastita naklada; Bašagić–Redžepašić, S. (1931). *Znameniti Hrvati, Bošnjaci i Hercegovci u turskoj carevini*. Zagreb: Matica hrvatska; Bodenstein, G. (prir.) (1907). Povijest naselja u Posavini godine 1718–1739. *Glasnik Zemaljskog muzeja u BiH*, XVIII, 95–112; Bašić, K. (2018). *Zvornički sandžak u 17. stoljeću* (Nepublikovana doktorska disertacija). Filozofski fakultet, Univerzitet u Sarajevu, Sarajevo; Бешлин, Б. (2017). *Евгеније Савојски и његово доба*. Нови Сад: Матица српска; Бојанић, Д. (1985). Јадар у XVI и XVII веку. У: Бојић, П. (уред.) (1985). *Јадар у прошлости*. Лозница: Радио Подриње, СИЗ културе. 77–191; Беšlija, S. (2012). Mehterhana i Mehteri–Prilog historiji osmanske vojne organizacije (s posebnim osvrtom na Bosnu). *Historijska traganja*, 9, 9–31; Bulut, E. (2019). *Mühimme Defteri, Nr. 143 (1149–1150/1736–1737)*, *İnceleme–Çeviriyazı* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı; Bojović, V. (1937). *Tuzla i njena okolina*. Tuzla: Štamparija Riste Sekulića; Bošnjaković, D. (2010). *Širenje islama u sjeveroistočnoj Bosni*. Tuzla: Bošnjačka zajednica kulture „Preporod“; Basler, Đ. (1957). Stari grad Srebrenik i problematika njegove konzervacije. *Naše starine*, IV, 119–130; Bejtović, A. (1961). Nova Kasaba u Jadru, građevinsko-urbanistički razvoj naselja kao tipa karavanske varoši. *Godišnjak društva istoričara BiH*, 11, 225–249; Благојевић, М. (2005). *Дрина*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, Српско Сарајево: Завод за уџбенике и наставна средства; Baotić, Z. (1989). Velika seoba iz sjeveroistočne Bosne u vrijeme Bečkih ratova (1683–1699). *Nova et vetera: revija za filozofsko–teološke i srodne discipline*, 38/1–2, 187–194; Vlekten, v. d. E.–Feys, T. (2016). Borders and Frontiers in Global and Transnational History. Introduction. *Journal of Modern European History*, 14/1, 29–34; Gündüz, T. (prir.) (2008). *Tuzlanski, bijeljinski i srebrnički sidžil (1641–1883)*. Tuzla: Arhiv Tuzlanskog kantona; Gavran, I. (prir.) (1984). *Fra Marijan Bogdanović, Ljetopis kreševskog samostana, (1765–1817)*. Sarajevo: Veselin Masleša; Gavran, I. (prir.) (1979). *Fra Bono Benić, Ljetopis sutješkog samostana*. Sarajevo: Veselin Masleša; Gradeva, R. (2014). *Frontiers of Ottoman Space, Frontiers in Ottoman Society*. Istanbul: The Isis Press; Gezer, Ö. (2016). Bosna Serahaddinde Osmanlılar, Karlofça Antlaşması'ndan Sonra Bosna Eyaleti'ndeki Osmanlı Ordusu Üzerine Bir Analiz. U: Koyuncu, A. (ed.) (2017). *Uluslararası Balkan Tarihi ve Kültürü Sempozyumu 6–8 Ekim 2016 Çanakkale Bildiriler*. Ankara: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, 1, 338–347; Gezer, Ö. (2020). *Kale ve Nefer, Habsburg Serhaddinde Osmanlı Askeri Gücü (1699–1715)*. İstanbul: Kitap Yayınevi; Гавриловић, С. (2003). *Вести о Србији, Босни и Банату уочи и у току Аустро–турског рата 1716*. Нови Сад: Матица српска; Грчић, М.–Грчић, Љ. (2002). *Мачва, Шабачка Посавица и Поцерина*. Београд: Географски факултет; Grčić, M.–Grčić, Lj. (2011). Genesis of the City Šabac and Origin of its Name. *Journal of the Geographical Institute „Jovan Cvijić“*, 61/1, 85–105; Grčić, M. (2004). Миграције и порекло становништва Јадра. Западна Србија. *Гласник српског географског друштва*, 84/1, 41–50; Gavrilis, G. (2008). *The Dynamics of Interstate Boundaries*. Cambridge: Cambridge University Press; Dankoff, R.–Kahraman, S. A. & Dağlı, Y. (eds.) (1997). *Evliya Çelebi Seyahatnâmesi*. Topkapı Sarayı Kütüphanesi Bağdat 304 Numaralı Yazmanın Transkripsiyonu–Dizini, 1. Kitap. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları; Djedović, R. (2010). Vakufi u gradu Srebrenici od 15. do 20. stoljeća. *Baština sjeveroistočne*

Bosne, 3, 42–56; Djedović, R. (2008). Historijsko–urbani tipovi utvrda na Tuzlanskom kantonu. *Saznanja*, 2, 28–38; Davies, L. B. (2016). *The Russo–Turkish War, 1768–1774: Catherine II and the Ottoman Empire*. London: Bloomsbury Academic; Đaković, L. (1978). Katoličko stanovništvo u Bosni i Hercegovini u XVIII vijeku–u svjetlosti nepoznatih podataka. *Jugoslavenski istorijski časopis*, 1–4, 158–168; Đurđev, B.– Filipović, N.– Hadžibegić, H.– Mujić, M. & Šabanović, H. (prir.) (1957). *Kanuni i kanun–name za Bosanski, Hercegovački, Zvornički, Kliški, Crnogorski i Skadarski sandžak*. Sarajevo: Orijentalni institut; Zirdum, A. (2013). Franjevci u Srebrenici. *Bosna Franciscana: časopis franjevske teologije*, 21/39, 191–194; Zahirović, N. (2006). Dokumenti o Srebreniku i okolini. *Biljeg Srebrenika*, 4, 81–89; Zahirović, N. (2014). O gradnji palanke u Donjoj Tuzli u doba Velikog turskog rata. *Gračanički glasnik*, 37, 47–53; Inalcik, H. (1980). Military and Fiscal Transformation in the Ottoman Empire 1600–1700. *Archivum Ottomanicum*, VI, 283–337; Inalcik, H. (1977). Centralization and Decentralization in Ottoman Administration. U: Naff, T.– Owen, R. (eds.) (1977). *Studies in Eighteenth Century Islamic History* 4. Southern Illinois: Southern Illinois University Press. 27–52; Inalcik, H. (1984). The Emergence of Big Farms, Çiftliks: State, Landlords and Tenants. *Contributions à l'histoire Economique et Sociale de l'Empire Ottoman*, 105–126; Inalcik, H.– Quataert, D. (eds.) (1995). *An Economic and Social History of the Ottoman Empire 1300–1914*. 1. Cambridge: Cambridge University Press; Imamović, E. (1999). *Historija bosanske vojske*. Sarajevo: Art 7; Imber, C. (2002). *The Ottoman Empire 1300–1650: Structure of Power*. New York: Palgrave Macmillan; Kahraman, Ş. (2013). Military Engineering in the Ottoman Empire. U: Lenman, P. B. (ed.) (2013). *Military Engineers and the Development of the Early–Modern European State*. Edinburgh: Edinburgh University Press. 179–199; Kovačević–Kojić, D. (1967). Zvornik (Zvonik) u srednjem vijeku. *Godišnjak društva istoričara BiH*, 16, 19–35; Kulenović, S. (1994). *Gračanica i okolina, antropogeografske i etnološke odlike*. Tuzla: Muzej istočne Bosne, Gračanica: Grin; Kursar, V. (2011). Bosanski franjevci i njihovi predstavnici na osmanskoj Porti. *Prilozi za orijentalnu filologiju*, 60, 371–408; Kabacaoğlu, Ö. (2020). *Askeri Teknolojideki Gelişmelerin Osmanlı İdari Yapısını Etkileri (1593–1717)* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Katip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir; Kurt, Z. (2005). *13 Numaralı Ve 1727–1730 Tarihli Mühimme Zeyli Defteri (Değerlendirme–Transkripsiyon–Dizin)* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Elazığ; Kemura, S. F. (1916). *Bilješke iz prošlosti bosanskih katolika i njihovih bogomolja po turskim dokumentima*. Sarajevo: Islamska dionička štamparija; Kovačević, E. (1973). *Granice Bosanskog pašaluka prema Austriji i Mletačkoj republici po odredbama Karlovačkog mira*. Sarajevo: Svjetlost; Kasumović–Gadžo, A. (2018). Bosanski tvrđavski čuvari–mustahfizi. *Anali Gazi Husrev–begove biblioteke*, 39, 81–102; Kahraman, S. A.–Dağlı, Y. (eds.) (1999). *Evliya Çelebi Seyahatnâmesi*. Topkapı Sarayı Bağdat 305 Yazmasının Transkripsiyonu–Dizini. 3. Kitap. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları; Kahraman, S. A.–Dağlı, Y. (eds.) (2002). *Evliya Çelebi Seyahatnâmesi*. Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan 1457 Numaralı Yazmanın Transkripsiyonu–Dizini. 6. Kitap. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları; Караулац, М. (прир.) (1998). *Приче француских путника са пута по отоманској Босни*. Нови Сад: Матица српска; Lattimore, O. (1962). *Studies in Frontier History: Collected Papers 1929–1958*. London: Oxford University Press; Levy, A. (1982). Military Reform and the Problem of Centralization in the Ottoman Empire in the Eighteenth century. *Middle Eastern Studies*, 18/3, 227–249; McGowan, B. (2010). *Economic Life in Ottoman Europe, Taxation, Trade and the Struggle for Land 1600–1800*. Cambridge: Cambridge University Press; Mutabdžija, G. (2018). *Regionalna geografija Bosne i Hercegovine*. Istočno Novo Sarajevo: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva; Mušović, E. (1992). Brvenik u turskim izvorima u XV i XVI v. *Novopazarski zbornik*, 16, 55–74; Мргић, Ј. (2008). *Северна Босна 13–16. век*. Београд: Историјски институт; Моаџанин, N. (1998). Some Observations on the kapudans in the Ottoman Northwestern Frontier Area 16–18 c. U: Konbach, M.– Procházka–Eisl, & G. Römer, C. (eds.) (1999). *Acta Viennensia Ottomanica. Akten des 13. CIEPO–Symposiums (Comité International Des Études Pré–Ottomanes Et Ottomanes)*. Wien: Selbstverlag des Instituts für Orientalistik. 241–246; Моаџанин, N. (2009). The Complex Origin of the Bosnian Ocaklık Timar. U: Takış, T.–Aksoy, S. (eds.) (2009). *Halil İnalçık Armağanı–I Tarih Araştırmaları*. Ankara: Doğu Batı Yayınları. 142–167; Моаџанин, N. (2001). À Propos D'une Publication Sur La Bosnie Ottomane. *Turcica*, 33, 379–384. Моаџанин, N. (1999). Kapudánságok a bosnyák határvidéken a 16–18. században [Kapetanije na bosanskom serhatu 16–18. st.]. *Aetas*, 4, 51–58; Моаџанин, N. (2013). Stanovništvo Bosanskog ejaleta u 18. stoljeću prema popisima glavarine. *Rad HAZU*, 516, 95–120; Моаџанин, N. (1999). *Turska Hrvatska: Hrvati pod vlašću Osmanskog carstva do 1791. godine*. Zagreb: Matica hrvatska; Милојевић, Ж. Б. (1913). Рађевина и Јадар. У: Борисав, Ч. (уред.) (2011). *Средње Подриње, Јадар и Рађевина*. Београд: Службени гласник; Mutarčić, E. (2008). *Upravno–pravni položaj Usore i Soli od ranog*

srednjeg vijeka do početka 17. vijeka (Nepublikovana doktorska disertacija). Pravni fakultet, Univerzitet u Sarajevu, Sarajevo; Mazalić, Đ. (1955). Zvonik (Zvornik) stari grad na Drini: Prilog bosanskoj arhitekturi srednjeg veka i turskog perioda. *Glasnik zemaljskog muzeja u Sarajevu*, X, 73–116; Matuschka, L. (1891). *Feldzuge des Prinzen Eugen von Savoyen, 17:2. Ser., Bd. 8. Der Türken-Krieg 1716–18, Feldzug 1717/18*. Wien: Gerold 1891; Muvekkit–Hadžihuseinović, S. (1999). *Povijest Bosne, T. I–II*. Sarajevo: El–Kalem; Nurkić, K. (prir.) (2009). *Beline Kazasını-Birinci Emlak Defteri. Popis bijeljinskog kadiluka, mulkovna dobra*. Tuzla: Arhiv Tuzlanskog kantona; Nagata, Y. (1979). *Materials on the Bosnian Notables*. Tokyo: Institute for the Study of Languages and Cultures of Asia and Africa; Omerović, E. (2016). Popis nahije Sapna iz 1604. *Baština sjeveroistočne Bosne*, 8, 49–84; Olesnicki, A. (1940). *Bosanska vojska pod zapovjedništvom Bećir–paše Čengića, u rusko–turskom ratu god. 1737*. Zagreb: Jugoslovenska akademija znanosti i umjetnosti; Pálffy, G. (2012). The Habsburg Defense System in Hungary. U: Davies, L. B. (ed.) (2012). *Warfare in Eastern Europe 1500–1800*. Leiden: Brill. 35–61; Pálffy, G. (2008). Scorched–Earth Tactics in Ottoman Hungary: On a Controversy in Theory and Practice on the Habsburg–Ottoman Frontier. *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae*, 61/1–2, 181–200; Power, D. (1999). Frontiers: Terms, Concepts, and the Historians of Medieval and Early Modern Europe. U: Power, D.–Standen, N. (eds.) (1999). *Frontiers in Question: Eurasian Borderlands 700–1700*. London: Red Globe Press. 1–12; Pitcher, E. D. (1972). *An Historical Geography of the Ottoman Empire*. Leiden: Brill; Перетић, J. A. (1936). Опис западне Србије и једног дела Босне 1784. године. *Споменик*, 2/82, 64, 103–144; Павловић, М.–Крешић, О. (2016). Институција апелације у правном систему Османског царства током транзиционог периода. *Зборник Матице српске за друштвене науке*, 154, 37–51; Павловић, М. (2017). *Смедеревски санџак 1739–1788, војно–административно уређење*. Нови Сад: Матица српска; Pelidija, E. (1989). *Bosanski ejalet od Karlovačkog do Požarevačkog mira 1699–1718*. Sarajevo: Veselin Masleša; Pelidija, E. (1994). O bosanskoj Posavini u osmanskom periodu (1463–1791). U: Mulabegović, R. (ured.) (1994). *Zbornik radova Bosanska Posavina dio cjelovite Bosne i Hercegovine. Sarajevo: Sabor bosanske Posavine u Sarajevu*. 51–71; Rothenberg, E. G. (1966). *The Military Border in Croatia, 1740–1881. A Study of an Imperial Institution*. Chicago and London: University of Chicago Press; Rumford, C. (2006). Introduction: Theorizing Borders. *European Journal of Social Theory*, 9/2, 155–169; Радосављевић, В. Н. (2000). *Ужичко–ваљеуска митрополија 1739–1804*. Ваљево: Историјски архив Ваљево; Rhoads, M. (1999). *Ottoman Warfare 1500–1700*. Birmingham: Rutgers University Press; Ramić, E. (2009). *Upravno–politički razvitak i položaj Zvorničkog sandžaka prema Bosanskom ejaletu do 1833. godine* (Nepublikovana doktorska disertacija). Pravni fakultet, Univerzitet u Sarajevu, Sarajevo; Shao, D. (2009). Borders and Borderlands. U: Iriye, P.–Saunier, Y. (eds.) (2009). *The Palgrave Dictionary of Transnational History*. London: Palgrave Macmillan Publisher. 99–102; Skarić, V. (1930). *Popis bosanskih spahija iz 1123.(1711)*. *Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini*, 42, II. sveska (za historiju i etnografiju), 1–99; Smajić, R. (2003). Poslednji gračanički sidžil. *Gračanički glasnik*, 16, 38–46; Smajić, R. (2005). Vjenčanja u sidžilu gračaničkog kadije. *Gračanički glasnik*, 20, 127–138; Sućeska, A.–Pelidija, E. (prir.) (1991). *Hamdija Kreševljaković, Izabrana djela I, Kapetanije u Bosni i Hercegovini*. Sarajevo: Veselin Masleša; Sućeska, A. (1986). *Pokušaj muslimanske raje u Bosni da se oslobodi rajinskog statusa u XVIII vijeku*. Skoplje: Institut za nacionalnu istoriju; Sućeska, A. (1965). *Ajani: Prilog izučavanju lokalne vlasti u našim zemljama za vrijeme Turaka*. Sarajevo: Naučno društvo SR Bosne i Hercegovine; Sućeska, A. (1967). Sličnosti i razlike između odžakluk timara i odžakluk kapetana i ostalih graničara u Bosanskom pašaluku. *Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu*, 15, 503–516; Sućeska, A. (1980). Promjene u sistemu izvanrednog oporezivanja u Turskoj u XVII vijeku i pojava nameta tekalif–i šaka. *Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu*, 28, 355–362; Sućeska, A. (1969). Seljačke bune u Bosni u XVII i XVIII stoljeću. *Godišnjak Društva istoričara Bosne i Hercegovine*, 17, 163–207; Spaho, F. (1933). Pobune u tuzlanskom srezu polovicom osamnaestog vijeka. *Glasnik Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine*, 45/1, 1–6; Sulejmanović, Š. (2017). *Sakralni objekti islamske arhitekture Zvorničkog sandžaka i njihov kulturni značaj* (Nepublikovana doktorska disertacija). Filozofski fakultet, Univerzitet u Tuzli, Tuzla; Starčević, K. J. (2015). Urbanization on the Ottoman Borders: Small Towns in the SouthWest Serhad of the Bosnian Eyalet from the Sixteenth to the Eighteenth Centuries. U: Baramova, M.–Boykov, G. & Parvev, I. (eds.) (2015). *Bordering Early Modern Europe*. Wiesbaden–Erbenheim: Harrassowitz Verlag. 257–273; Salzmann, A. (2004). *Tocqueville in the Ottoman Empire: Rival Paths to the Modern State*. Leiden and Boston: Brill; Stoian, S. (2014). The Establishment and Demarcation of Borders in Europe in the Early Modern Age. *Research and Science Today Supplement*, 2, 6–15; Toledano, E. (1997). The Emergence of Ottoman–Local Elites (1700–1900): A Framework for Research. U: Maoz, M.–Pappé, I. (eds.) (1997). *Middle Eastern Politics and Ideas: A History from within*. London–New York:

I. B. Tauris. 145–162; Turhan, S. F. (ed.) (2016). *Novili Ömer Efendi Tarih-i Bosna, Osmanlı-Habsburg Savaşları 1736–1739*. İstanbul: Küre Yayınları; Тричковић, Р. (1970). Шабаци и његова нахија од 1740. до 1804. У: Филиповић, С. М. (уред.) (1970). *Шабаци у прошлости I*. Шабаци: Историјски архив. 347–404; Tosunbegović, Dž.–Hadžić, H. (2010/2011). Skočić: Prilog za izučavanje stanovništva i naselja bosanskog Podrinja. *Šeherdžik*, III/3, 59–102; Uyar, M.– Erickson, J. E. (2009). *A Military History of the Ottomans, From Osman to Atatürk*. Santa Barbara, California: Praeger Security International; Fotić, A. (2017). Tracing the Origin of a Meaning of the Term Rea'ya in the Eighteenth Century Ottoman Balkans. *Balkanica*, XLVIII, 55–66; Фотић, А. (2005). Институција амана и примање подаништва у Османском царству–пример сремских манастира 1693–1696. *Историјски часопис*, 52, 225–256; Faruqi, N. S. (2006). *The Cambridge History of Turkey Vol.3. The Later Ottoman Empire 1603–1839*. Cambridge: Cambridge University Press; Filipović, N. (2005). *Islamizacija u Bosni i Hercegovini*, Тешањ: Centar za kulturu i obrazovanje; Filipović, S. M. (1969). *Prilozi etnološkom poznavanju severoistočne Bosne*, Сарајево: Академија наука и уметности Босне и Херцеговине; Филиповић, С. М. (1964). Почети и прошлост Зворничке епархије. *Богословље*, 49–132; Filipović, S. M. (1932). *Modriča*. Скопље: „Nemanja“ Zadužbinska štamparija Vardarske banovine; Филиповић, С. М. (1939). Град и предео Бирач. *Југословенски историјски часопис*, 5/1–2, 212–214; Fodor, P. (2001). Some on Ottoman Tax Farming in Hungary. *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae*, 54/4, 427–435; Filipović, N. (1955). Odžakluk timari u Bosni i Hercegovini. *Prilozi za orijentalnu filologiju*, 5, 251–274; Handžić, A. (1975). *Tuzla i njena okolina u 16. vijeku*. Сарајево: Svjetlost; Handžić, A. (1972–1973). Izgradnja lađa kod Novog na Savi u XVI vijeku. *Prilozi za orijentalnu filologiju*, XXII–XXIII, 83–132; Ханџић, А. (1989). О организацији крајине Босанског ејалета у XVII стољећу. У: Чубриловић, В. (уред.) (1989). *Војне крајине у југословенским земљама до Карловачког мира 1699*. Београд: Српска академија наука и уметности. 77–91; Handžić A. (prir.) (1986). *Dva prva popisa Zvorničkog sandžaka iz 1519. i 1533. godine*. Сарајево: Академија наука и уметности Босне и Херцеговине, Српска академија наука и уметности; Husić, A. (prir.) (2005). Gračanica i Sokol u opširnom popisu Zvorničkog sandžaka iz 1604. godine. *Gračanički glasnik*, 19, 78–111; Hickok, M. R. (1997). *Ottoman Military Administration in Eighteenth-Century Bosnia*. Leiden–New York–Koln: Brill; Hadžibegić, H. (1954–1955). Džizja ili harač. *Prilozi za orijentalnu filologiju*, V, 43–102; Hegyi, K. (2018). *The Ottoman Military Organization in Hungary Fortresses, Fortress Garissons and Finances*. Berlin: Klaus Schwarz–Verlag; Hodžić, Š. (1957). Stari turski dokumenti sa tuzlanskog područja. *Članci i građa za kulturnu istoriju istočne Bosne*, 1, 47–84; Hudović, M. (1991). *Zvornik: slike i bilješke iz prošlosti*. Tuzla: Univerzal; Hollins, D. (2005). *Austrian Frontier Troops 1740–98*. Oxford–New York: Osprey Publishing; Hidanović, F. (2012–2013). *Franjevački samostan na Gradovrhu: prilog poznavanju prošlosti tuzlanskog kraja: poseban otisak*. Split: Zbornik „Kačić“; Цвијић, Ј. (2012). *Балканско полуострво и јужнословенске земље*. Београд: Народна библиотека Србије; Cassels, L. (1967). *The Struggle for the Ottoman Empire 1717–1740*. New York: Thomas Y. Crowell Company; Cezar, M. (2013). *Osmanlı Tarihinde Levendler*. İstanbul: Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Kurumu Yayınları; Šabanović, H. (prir.) (1973). *Evlija Čelebi, Putopis: odlomci o jugoslovenskim zemljama*. Сарајево: Veselin Masleša; Šabanović, H. (1959). *Bosanski pašaluk: postanak i upravna podjela*. Сарајево: Oslobođenje; Šabanović, H. (prir.) (1943). Popis kadiluka u evropskoj Turskoj od Mostarca Abdullaha Hurremovića. *Glasnik hrvatskih zemaljskih muzeja*, LIV, 357–370; Šaković, E. (2013). Nekoliko podataka o tvrđavi Gračanici iz XVIII stoljeća. *Gračanički glasnik*, 35, 34–47; Šehić, S. (2004). Gradačac–grad na serhatu. *Gračanički glasnik*, 17, 56–59; Quataert, D. (2005). *The Ottoman Empire 1700–1922*. Cambridge: Cambridge University Press; Wilson, M. T.–Donnan, H. (2012). *Borders and Border Studies*. U: Wilson, M. T.–Donnan, H. (eds.) (2012). *A Companion to Border Studies*. New Jersey: Wiley–Blackwell. 1–21; Krmpotić, L.– Karaula, M. (ured.) (1988). *Od Gradovrha do Bača: radovi sa znanstvenog skupa u povodu 300. objelnice preseljenja franjevaca i puka iz Gradovrha (Tuzla) u Bač (1688–1988) održanog u Baču 1. listopada 1988*. Сарајево: Tebis; Akbayer, N.–Kahraman, A. S. (eds.) (1996). *Mehmed Süreyya, Sicill-i Osmani*. İstanbul: Kültür Bakanlığı İle Türkiye Ekonomik Ve Toplumsal Tarih Vakfı'nın Ortak Yayınıdır; Özcan, A.–Uğur, Y.–Çakır, B. & İzgöer, A. Z. (eds.) (2013). *Râşid Mehmed Efendi Çelebizâde İsmail Âsım Efendi, Târih-i Râşid ve Zeyli 1071–1141/ 1660–1729*. С. I–III. İstanbul: Klasik;

Избор литературе је одговарајући?

ДА

НЕ

ДЕЛИМИЧНО

V.4 циљева истраживања

Циљ истраживања преваходно је испитивање свих доступних извора о теми и на основу анализом добијених података презентовање војно-управне организације Зворничког санцака. Како се у 18. веку Зворнички санцак нашао као део северозападне пограничне територије Османског царства, тако је његова територија заузела значајно место у војним плановима Хабзбуршке монархије за освајање Сарајева. Због тога се као основни циљ истраживања узима испитивање борбене спремности локалне војске (јерлије). Да би се ово установило потребно је извршити реконструкцију у овом периоду активних утврђења и установити бројност и структуру посаде. Погранични карактер санцака, поред бројности војске, манифестовао се и кроз проширење јурисдикције војне команде из утврђења. Пре свега неопходно је дефинисати јурисдикционо подручје капетана и ширину надлежности везира (санцакбег) Зворничког санцака. Циљ истраживања је и испитивање структуре и административне улоге ајана (локални угледни појединци). Важно питање које је неопходно решити јесте начин финансирања пограничне војске кроз оцаклук систем и установљавање проблема кашњења и изостанака плата као и њихове последице.

Циљеви истраживања су одговарајући?   ДА   НЕ   ДЕЛИМИЧНО

V.5 очекиваних резултата (хипотезе)

Војно-административно уређење Зворничког санцака у транзиционом периоду османске историје је недовољно истражено и захтева додатна испитивања посебно када је у питању управа и војна организација. Посебно је важно усмеравање на 18. век, јер су досадашњи научни резултати крајње оскудни. Оно што се очекује од анализе изворне грађе која се односи на Зворнички санцак јесте приказ свих утврђења, структуре посаде и броја војника током целокупног посматраног периода. Ако се погледају закључци о општем војном стању у Османском царству примећује се да је локална војска из утврђења главни ослонац у одбрани провинције, али је онда неопходно поставити питање где су јаничари и спахије и у којем контексту се јављају у Зворничком санцаку. Резултат истраживања овог питања се огледа у дефинисању њихове војне али и пре свега друштвено-политичке улоге. Неопходно је установити колика је била ширина надлежности командног кадра, и да ли је виша власт имала контролу над нижим степеном управне организације. Анализирање надлежности требало би да установи положај капетана, о којем досадашња литература о Босанском ејалету износи закључке који га карактеришу као веома важну, ако не и најважнију функцију на овом простору. Међутим, овакви ставови доприносе постављању питања: које је онда место везира (санцакбега) у провинцијској управи? Резултат истраживања би требало да буде одговор на ово питање искључиво у контексту Зворничког санцака. Као још један сегмент структуре провинцијске елите, јављају се ајани, па је неопходно утврдити структуру ове друштвене групе и узајамни однос са капетанима. Трбало би да истраживања резултирају дефинисањем извора прихода и начина дистрибуирања плата војницима, као и откривањем извора прихода војне команде. Проблем кашњења плата или чак потпуног изостајања се помиње као узрок незадовољства војске у утврђењима у појединим хроникама. Потребно је да се испита узрок овакве појаве. У османско-хабзбуршком рату 1716–1718. Зворнички санцак је изгубио нахије с десне обале Дрине, али је наставио неометано да функционише с преосталим територијама. Након 1739. године територије су поново враћене, али је у ранијој литератури овладао мишљење да је Шабачка нахија припала Смедеревском, а не Зворничком санцаку. Новија истраживања су оспорила ове тврдње. Долазак до коначног решавања овог питања представља још један важан резултат истраживања.

Очекивани резултати представљају значајан научни допринос?

ДА   НЕ   ДЕЛИМИЧНО

V.6 план рада

Рад на докторској дисертацији започет је анализом до сада прикупљених архивских докумената и испитивањем заступљености дефинисане теме у историографији и налази се у одмаклој фази. За наредни период предвиђа се наставак истраживања у архивима Републике Турске и Републике Босне и Херцеговине с циљем употпуњавања базе архивске грађе за решавање задатих проблема који су саставни део теме. По завршетку истраживања планирна је израда докторске дисертације. Поред уводног разматрања и закључка, докторска дисертација ће садржати још четири поглавља. Прво поглавље под насловом *Територија и становништво Зворничког санџака након 1699. године*, започеће теоријским разматрањима о феномену границе и односа центра и периферије Царства у контексту граничне провинције која се разликовала по свом уређењу у односу на оне у залеђу. У наставку излагања биће приказана административна подела и демографска структура Зворничког санџака након 1699. године, као и територијалне промене које су се јавиле након ратова 1718. и 1739. године. У овом поглављу ће бити изнети сви на основу извора изведени закључци о питању ајана у Зворничком санџаку. У другом поглављу под насловом *Фортификације и војни гарнизони у Зворничком санџаку*, ће прво бити објашњен распоред, број и организација утврђења, као и структура војних јединица по тврђавама. У овом поглављу биће приказана и флукуација броја војника по војним редовима (мустафиза, азапи, фариси, тобџије и др.) и утврђењима током посматраног периода. Као војни редови биће описани и јаничари и спахије с освртом на њихову друштвено–политичку улогу. Посебно ће бити издвојен преглед структуре командног кадра и њихов лични приход, уз посебан осврт на функцију капетана и ширину њихових надлежности (капетаније). У склопу излагања о надлежностима војне команде у утврђењима објасниће се и положај везира (санџакбега, мутасарифа). У трећем поглављу под насловом *Оџаклук–систем финансирања локалне војске (јерлија)*, биће дата дефиниција оџаклука, опис извора прихода и претварања једногодишњих права на закуп пореза у оџаклуке на овој територији. Након објашњења оџаклук система биће приказана флукуација висине дневне и годишње плате према војним формацијама (азапи, мустафиза, тобџије и други), као и проблем кашњења и изостанака плата. У четвртном поглављу *Зворнички санџак у османско–хабзбуршким ратовима од 1699. до 1788. године*, биће приказана делотворност одбрамбене војске Зворничког санџака током учешћа у ратовима које је Османско царство водило са суседном државом. Осим архивских докумената, овде ће бити коришћене и османске хронике, западни путописи и објављени извори западне провенијенције.

План рада је одговарајући?   ДА   НЕ   ДЕЛИМИЧНО

V.7 метод и узорак истраживања

До резултата истраживања који ће бити изложени у докторској дисертацији дошло се путем критичке анализе извора, у највећој мери османске провенијенције сачуваних у архивима у Истанбулу, Сарајеву и Тузли. Рад са османским изворима подразумева овладавање техникама и знањима турског и османског језика, уз елементе арапског и персијског. Техника рада са изворима представља изузетно сложен научни подухват. Добијени научни резултати размотриће се у складу с теоријама савремених истраживања војне организације транзиционог периода османске историје (одраз децентрализације на војну организацију, значај јерлија у односу на елитне јединице класичног периода, спахије и јаничаре, фискална трансформација, регрутна база–левенди). Раније изнети научни резултати о специфичности организације Босанског ејалета (самим тим и Зворничког санџака) биће размотрени уз примену компаративног метода истраживања војне организације других граничних подручја Османског царства (првенствено због питања капетанија и теорије о њиховој посебности као војно–управне територије у Босанском ејалету). Посебно ће бити размотрени теоријски приступи попут теорије о империјама Чарлса Тилија (Charles Tilly), односно њене примене у османистици коју афирмише Карен Берки (Karen Barkey), затим однос центра и периферије, теоријски приступ Шерифа Мардина (Şerif A. Mardin), савремене постструктуралистичке теорије мезоструктуралног приступа, и посебно *bottom–up* перспективе. Одабир теме условила је недовољна истраженост историјског периода и територије, као и нека још увек отворена питања и опречни ставови истраживача. Пре коначно дефинисања области истраживања било је неопходно испитати постојање архивске грађе релевантне за тему и уз консултацију досадашњих научних радова, лоцирање места њиховог налаaska. Како су време из

којег проистиче грађа обележили бројни војни сукоби и локалне побуне, тако је обим сачуване грађе мањи у односу на претходни период или 19. век. Основу испитиване грађе чине документа османске провенијенције, проистекла из рада канцеларија централне власти у Истанбулу (Директорат државних архива Председништва Републике Турске /*T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı – Osmanlı Arşivi*) и локалне администрације (Архив Тузланског кантона у Тузли, Гази Хусрев-бегова библиотека и Оријентални институт у Сарајеву). Поред османских докумената испитивање се вршило на основу хроника и извора проистеклих из рада верских институција. Период 18. века карактеришу бројне промене на установљеном класичном моделу провинцијске организације. Како су резултати истраживања још увек недовољни, дефинисање теме у овом временском оквиру представљало је неопходност. Од свих питања везаних за провинцијску организацију 18. века, војно–управно питање скоро да уопште није истражено па је одлучено да се одабере као тематски узорак. Постоје два разлога зашто је било неопходно одабрати Зворнички санџак као територијални узорак истраживања. У 18. веку северна територија Босанског ејалета је постала гранично подручје са суседном Хабзбуршком монархијом, самим тим и Зворнички санџак, што је допринело да дотадашњу улогу одбрамбеног бедема западне границе уместо територија северно од реке Саве преузме Босански ејалет. С обзиром на то да истраживања целокупног Ејалета у 18. веку нису систематизована, одабиром само једног санџака као студије случаја, формирали су се услови за овакав приступ истраживању. Други разлог одабира испитивања територије Зворничког санџака, јавио се због савремених истраживања суседног Смедеревског санџака, која су отворила питање њиховог територијалног разграничења али и јурисдикције војне команде из Београда и Зворника. Досадашња истраживања спроведена су у више институција у земљи и иностранству. Основна изворна грађа прикупљена је путем истраживања у Истанбулу (Директорат државних архива Председништва Републике Турске/*T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı – Osmanlı Arşivi*, ранији назив: Османски архив Председништва владе/*Başbakanlık Osmanlı Arşivi–BOA*) и Архиву Тузланског кантона у Тузли. План истраживања за наредни период обухвата наставак рада у Оријенталном институту и Гази Хусрев-беговој библиотеци у Сарајеву и архивском одељењу Епархије зворничко-тузланске у Бијељини. Литература и објављени извори прикупљени су у библиотекама Матице српске у Новом Саду, Народне библиотеке Србије у Београду, Ј. У. Народне и Универзитетске библиотеке “Дервиш Сушић” у Тузли, а у наредном периоду се предвиђа и рад у Националној и Универзитетској библиотеци Босне и Херцеговине у Сарајеву.

Метод и узорак су одговарајући?   ДА   НЕ   ДЕЛИМИЧНО

V.8 места, лабораторије и опреме за експериментални рад

Није предвиђен експериментални рад.

Услови за експериментални рад су одговарајући?   ДА   НЕ   ДЕЛИМИЧНО

V.9 методе статистичке обраде података и осталих релевантних података

Није предвиђена примена метода статистичке обраде података.

Предложене методе су одговарајући?   ДА   НЕ   ДЕЛИМИЧНО

VI ЗАКЉУЧАК

кандидат је подобан	<u>ДА</u>	НЕ	ДЕЛИМИЧНО
ментор је подобан	<u>ДА</u>	НЕ	ДЕЛИМИЧНО
тема је подобна	<u>ДА</u>	НЕ	ДЕЛИМИЧНО

Образложење (до 500 карактера):

На основу увида у остварене резултате студирања кандидаткиње ма Драгане Лазих Стојковић, садржаја предате пријаве теме и остале релевантне документације, као и оцене о испуњености услова о подобности предложеног ментора, доц. др Мирослава Павловића, комисија закључује да су **кандидат, ментор и тема подобни**.

датум: 19. III 2021.

проф. др Бранко Бешлин, председник комисије

проф. др Ђорђе Ђурић, члан 1

науч. сарадник др Јелена Илић Мандић, члан 2

доц. др Мирослав Павловић, ментор/члан 3